

Individuální výchovný program

Individuální výchovný program (dále jen IVýP) je **forma spolupráce mezi školou, žákem, zákonným zástupcem**, případně další zúčastněnou stranou, při řešení rizikového chování žáka. Cílem IVýP je odstranit rizikové chování žáka a předejít tak důsledkům z tohoto chování vycházejícím.

Při řešení problému se škola obrací k zákonnému zástupci žáka jako k partnerovi, s nímž pracuje na dosažení stejného cíle – odstranění rizikového chování žáka. Soustředěný a jednotný tlak obou důležitých institucí (školy a rodiny) na žáka zvyšuje pravděpodobnost úspěchu.

V mnohých případech výskytu rizikového chování se často stává, že zákonný zástupce žáka si je vědom rizikového chování svého dítěte, ale sám nemá potřebné kompetence k řešení situace. Tlak školy na úpravu chování žáka je pro něj zdrojem frustrace, kterou se může snažit zmírnit např. odmítavým postojem ke škole nebo vyhýbáním se společné komunikaci se školou. IVýP nabízí **prostor pro vzájemný dialog a možnost vyhledat a nastavit vhodnou podporu** pro žáka/zákonného zástupce k získání potřebných kompetencí směřujících k odstranění rizikového chování.

Praxe v rámci pokusného ověřování IVýP ukázala, že mnohé rodiny, které byly původně školou označeny jako spíše nespolupracující až ofenzivní, se v průběhu spolupráce ukázaly jako přístupné, ale spíše bezradné a potřebující podporu. Užší spolupráce v podpůrném, ale pevně ohraničeném prostředí, od sebe oddělí rodiny bezradné od rodin, které spolupráci skutečně odmítají. **Pokud ani přes veškerou podporu nedojde k odstranění rizikového chování žáka** (a to z důvodu, že žák není schopen za dané podpory na svém chování pracovat či jedna/více stran není schopna danou podporu v potřebné míře poskytovat), **je rodina indikována pro spolupráci s další stranou**, která má k řešení dané situace potřebné nástroje (odborné či právně vymahatelné).

Čím IVýP je:

- IVýP je nástrojem spolupráce a komunikace.
- Cílem IVýP je pojmenování problému, označení slabých míst a vyhledání vhodné podpory.
- IVýP vybízí všechny zúčastněné strany k přijetí určitého dílu zodpovědnosti na vzniku/pokračování rizikového chování žáka a na závazku při jeho řešení.
- Spolupráce formou IVýP je pro všechny zúčastněné dobrovolná. Odmítnutí či odstoupení od spolupráce formou IVýP však škole nezabraňuje využití těch opatření, která odpovídají závažnosti rizikového chování žáka.
- Spolupráce prostřednictvím IVýP a její dokumentace je pro školu uceleným přehledem o využití různých možností podpory žáka/zákonných zástupců a usnadňuje tak indikaci rodiny pro její případné předání k represivnímu řešení rizikového chování (postoupení případu další straně).
- IVýP škole poskytuje nástroj strukturovaného jednotného postupu řešení rizikového chování.

Čím IVýP není:

- IVýP není fungující nástroj sám o sobě, jeho účinnost je podmíněna angažovaností a kompetencemi všech zúčastněných stran.
- Sestavení, podpis a naplňování IVýP není právně vymahatelné. Nelze žádnou ze zúčastněných stran k této formě spolupráce nutit.
- IVýP nestaví žádnou ze zúčastněných stran do role arbitra, neslouží k označování viníků.
- IVýP nevytváří prostor pro monolog.
- IVýP není nástrojem represe, není vytvářen za trest, byť jeho nezbytnou součástí jsou definovaná opatření, kterých bude užito při neodstranění rizikového chování.
- Práce formou IVýP není jednorázovou akcí, která spočívá pouze v sestavení a popisu programu, ale dlouhodobější spoluprací mezi školou, rodinou, případně další stranou.

Řešení rizikového chování žáka v rámci školy

Stupeň	Forma spolupráce	Popis spolupráce	Specifika spolupráce
1.	<i>Pohovor se žákem</i>	Rizikové chování žáka je řešeno pouze v rámci školy mezi pedagogickým pracovníkem školy a žákem.	K dosažení žádoucí změny se škola opírá zejména o motivovanost žáka a jeho kompetence . Míra kontroly a tlaku na změnu jsou mírné. Spolupráce na bázi domluvy.
2.	<i>Jednání se žákem a zákonným zástupcem</i>	Rizikové chování žáka je řešeno v rámci školy mezi pedagogickým pracovníkem školy, žákem a jeho zákonným zástupcem.	K dosažení žádoucí změny se škola opírá o motivovanost a kompetence zákonných zástupců žáka, s jejichž pomocí vytváří kolem žáka pevně ohraničený prostor. Dochází ke zvýšení kontroly a tlaku na změnu, žákova autonomie začíná být omezována. Spolupráce na bázi domluvy.
3.	<i>Individuální výchovný program</i>	Prostřednictvím IVýP se jednotlivé strany zavazují k plnění stanovených úkolů . Dokument dále obsahuje konkrétně stanovená opatření , která budou naplněna, pokud ani za podpory všech zúčastněných stran nedojde k odstranění rizikového chování žáka (a to z důvodu, že žák není schopen za dané podpory na svém chování pracovat či jedna/více stran není schopna danou podporu v potřebné míře poskytovat).	Dochází ke zvýšení kontroly a tlaku na změnu , a to nejen v případě žáka, ale v určité míře u všech zúčastněných . Je zde předpoklad, že jedna či více zapojených stran není motivována k požadované změně či k poskytování potřebné podpory. Spolupráce na bázi závazku.
4.	<i>Postoupení případu další straně</i>		Škola aktuálně využila všech dostupných způsobů řešení rizikového chování žáka a možností podpory zákonných zástupců, případ je předán do kompetence další straně.

System péče o žáka je zde představen v tzv. čisté podobě. V realitě ale může docházet k případům, kdy řešení rizikového chování od stupně č. 1 by bylo kontraproduktivní a je zapotřebí okamžitě přistoupit ke spolupráci se zákonným zástupcem, tedy k formě spolupráce na stupni č. 2 nebo č. 3. Dosažení stupně č. 4 nezamezuje vytvoření nového IVýP za přímé účasti nově zainteresované strany.

Využití Individuálního výchovného programu

Impulzem pro využití IVýP může být dosažení určité závažnosti rizikového chování žáka, v jehož důsledku **dochází k výraznému narušování procesu vzdělávání tohoto žáka, případně žáků ostatních**. Podnět může podat kdokoliv z potenciálně zapojených stran, to znamená pedagogický pracovník školy, zákonný zástupce žáka, žák či další zainteresovaná strana mimo školu (orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), pedagogicko-psychologická poradna (PPP), středisko výchovné péče (SVP), pediatr,...). **Není k tomu zapotřebí doporučení školského poradenského zařízení nebo jiného odborníka.**

Postoupení případu další straně nezabraňuje škole přistoupit k využití IVýP, které bude korespondovat s nově vzniklou situací. Je potom vhodné ke spolupráci přizvat i zástupce nově angažující se instituce.

S IVýP lze pracovat v případech, kdy chceme předejít **uplatnění některého z kázeňských opatření**, ale lze s ním **pracovat i v případě žáků, u kterých v minulosti byla kázeňská opatření uplatněna**. IVýP najde také své využití v případě žáků, u kterých je v určitých oblastech rizikové chování řešeno, ale do procesu je zapojeno více stran (např. pedagogický pracovník školy, pracovník školského poradenského zařízení, pediatr, neurolog, ...). IVýP zde napomáhá **k udržení koordinace komplexnosti služeb** a jejich efektivnímu zacílení.

S přihlédnutím k individuálním možnostem žáka lze IVýP využít i pro práci se žáky se sníženou úrovní kognitivních schopností.

Prostřednictvím IVýP **by neměly být řešeny případy, které přesahují kompetence školy** (např. závislost žáka na návykových látkách, domácí násilí, týrání,...).